

Les relacions Església-Estat durant el pontificat del bisbe Jubany

JOSEP
CLARA

EL DIA 19 DE MARÇ DE 1964, NARCÍS JUBANY efectuà l'entrada solemne a la diòcesi de Girona i hi inicià un pontificat que durà fins al 1972 com a bisbe residencial i que s'allargà un any i uns quants mesos més com a administrador apostòlic.

Si l'entrada fou, encara, una manifestació típica del nacionalcatolicisme –recorregut triomfal a la ciutat de Girona, acompanyat de l'alcalde Ordís i del governador Hellín, que duia camisa blava, i discurs a la catedral, pronunciat íntegrament en castellà i només una sola estrofa dels goigs de sant Narcís en català– la seva sortida va tenir tot un altre caràcter. La descripció que, de la situació de la diòcesi, donava el Govern Civil el juny de 1973, quan era a punt de deixar-hi tota la responsabilitat, il·lustra perfectament el canvi que experimentà l'església gironina durant els anys que Jubany estigué al capdavant del bisbat:

«La Diòcesis de Gerona es netamente conflictiva.

Existe un notorio divorcio entre el clero. Frente al Cabildo Catedralicio, de postura moderada en la mayoría de sus miembros, se han instalado en parroquias y cargos de la Diócesis representantes del clero progresista que continuamente adoptan posturas conflictivas.

Últimamente, con motivo de los sucesos de San Adrián del Besós, se han impuesto por este Gobierno, al sacerdote Domingo Planella, 25.000 ptas. de sanción por los conceptos expresados en homilía claramente atentatoria al orden vigente. Tal sanción ha motivado nota pública del Cardenal Administrador Apostólico de Gerona, exponiendo su criterio sobre la supuesta falta de competencia de la Autoridad Civil en el asunto.

Más de 50 sacerdotes se consideran, por sus declaraciones y homilias, claramente desafectos.

La Diócesis de Gerona, estadísticamente, es de las primeras de España en expedientes de secularización.

El Seminario es, prácticamente, inexistente por falta de vocaciones.

Existe una constante exaltación del «catalanismo» como vehículo para el progresismo.

Se nota la falta de autoridad.

Existen contactos de los más relevantes miembros del clero progresista con los medios de comunicación.

La Hoja Parroquial y el semanario Olot-Misión mantienen, ordinariamente, posturas radicalizadas de crítica a nuestro Orden Político.

Las relaciones del Gobierno Civil con el Obispado de Gerona se han caracterizado por una cordialidad en la forma y de absoluta firmeza en las decisiones».

Ras i curt: al bisbe Narcís Jubany li tocà de presidir el pas de l'Església del nacionalcatolicisme a l'Església del Vaticà II, la qual cosa comportà tensions i incomprendiments, més accentuades ací per una realitat política que no admetia el pluralisme ni les llibertats fonamentals de la

Jubany
Bajón

Jubany entre l'alcalde de Girona, Pere Ordís, i el governador civil, Víctor Hellín, l'any 1964.

persona humana. Paral·lelament als incidents que provocaren el distanciament entre l'Espasa i la Creu, la institució eclesiàstica va viure també una crisi interna que es féu evident, sobretot, a través de les secularitzacions.

La «contestació», inevitable, fou protagonitzada per una generació de capellans que no va viure la problemàtica de la guerra civil i que aprofità tots els mitjans –inclosos els de les contrapartides que l'Estat havia ofert a l'Església a l'hora d'avaluar el franquisme– per denunciar les contradiccions de la dictadura en matèria religiosa, política, social, sindical i d'ordre públic. Unes contradiccions que van ser subratllades pel mateix Pau VI, el 1969, quan situà l'Espanya oficialment catòlica al costat de països problemàtics del tercer món que el preocupaven.

Aquesta crítica al règim franquista fou acompanyada, en el nostre cas, de la defensa de la personalitat singular de Catalunya i derivà també en censures a la pròpia estructura corporativa. En aquest darrer aspecte són ben reveladores les paraules que Raimon Bonal escrivia, el 1969, a *Correspondència*:

«... hom es troba condicionat per una Església estructural que, mal està potser el dir-ho, però ofega l'esperit. És un muntatge jurídic-moral, un autèntic tinglado, on l'Església ha començat a edificar-se per dalt, aprofitant-se dels constantinismes que la història ha anat presentant. En definitiva, una estructura tota feta, on les funcionalitats vénen donades per càrrecs que fatalment van lligats a situacions de privilegi, de «ghetto» tancat, com si l'Església s'hagués erigit en finalitat de si mateixa,

que és una temptació normal i corrent en tota societat humana (...)

«I les relacions de l'Església amb l'exterior? Jo només dic una cosa: no és el món obrer que s'ha separat de l'Església (afirmació tradicional i fàcil referint-se al segle XIX), sinó que és l'Església la que s'ha separat del món obrer i que en viu al marge. Això és un veritable escàndol. L'Església, com a institució, malgrat les innombrables manifestacions contràries, apareix com l'enemiga, lligada a forces reaccionàries, lligada amb el poder i el diner, buscant sempre el seu propi confort i seguretat, només amb la perspectiva de voler satisfer les necessitats culturals d'un sector molt determinat».

Tot seguit fem una repassada cronològica als episodis més destacats que caracteritzaren el pontificat del bisbe Jubany, pel que fa als conflictes de l'Església amb les autoritats del franquisme.

1966: De la mili a la missa del gall

La sèrie d'incidentes que deterioraren les relacions entre el bisbat i les autoritats fou encetada per un comentari de la *Hoja Parroquial*, del 9 de gener de 1966, a l'hora d'anunciar un curset de preparació per fer la mili amb més formació i coneixements, on aparegueren unes frases que irritaren els militars:

«Los meses del servicio militar constituyen una dura lección para la mayoría de reclutas. Unos regresan más hombres, más responsables, más espabilados en todos los

órdenes. Otros, por desgracia, vuelven a casa con muchos tantos perdidos: el tiempo, el honor, el dinero, la Fe. Triste balance de una aventura hasta hoy obligatoria».

L'enrenou de la frase de «los tantos perdidos» va ser enorme. Arribà a coneixement del mateix cap de l'Estat, qui la va comentar així: «Es triste la propaganda antimilitarista que se hace en la diócesis de Gerona, donde en hojas parroquiales que nunca han tenido, como es natural, censura por parte del gobierno, se publican conceptos contra el servicio militar obligatorio, por sacerdotes que están excluidos de prestarlo, y por ello no saben lo que en el cuartel aprendren nuestros soldados». Franco afegia tot seguit: «Lo anterior está dicho por algún sacerdote que por privilegio del régimen está excluido del servicio militar, cosa que no sucede en ninguna nación del mundo más que en España. ¡Qué pena por el daño que causa a la Iglesia y la indignación que levanta entre los católicos!».

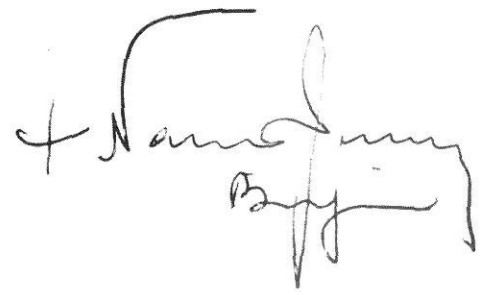
Entre les protestes que arribaren al bisbe Jubany cal incloure l'escrit del capità general de la IV regió militar, José Luis Montesino-Espartero. Hi hagué també reaccions més viscerals, com la que va viure un capellà de la diòcesi de Vic, encarregat del servei castrense i desconexedor de la història, que es presentà, vestit amb sotana, a la Caixa de Reclutament de Girona per tal de saber la destinació dels exercitants del Ripollès i, en prendre'l per gironí, fou víctima d'una discussió desagradable en què hi participaren un comandant i el coronel de l'establiment.

El segon, un cop aclarida la vinculació del mossèn a una altra diòcesi, va enviar-li una carta per justificar-se en la qual afirmava: «El incidente con Vd. no hubiera tenido ninguna importancia, ni yo se la hubiera dado en otra época; pero circunstancias sucedidas repetida y recientemente que Vd. debe desconocer, llevadas a cabo por el clero o complacencia del mismo en la Diócesis de Gerona, como retirar la Bandera Nacional el día 5 de diciembre de los pies de la Virgen en el Triduo de la Purísima que realizamos el Arma de Infantería, la publicación de un artículo ofensivo al Ejército en la Hoja Parroquial del Obispado de Gerona de 9 de enero del año actual, cuya copia le adjunto, hizo que me impulsase ante las palabras de dar cuenta de un comandante al Gobierno Militar».

La primera presa de posició pública antirègim d'una representació significativa del clergat gironí la trobem en la carta que vuit capellans (Modest Prats, Pere Font, Josep Iglesias, Narcís Tibau, Joan Busquets, Martí Amagat, Josep Claparols i Gabriel Roura) publicaren, el 20 de març de 1966, al diari *Los Sitios*. El tema que els movia a posicionar-se fou la informació donada pel diari *Arriba* sobre els fets relatius a l'assemblea constituent del Sindicat Democràtic d'Estudiants, celebrada clandestinament al convent dels Caputxins de Sarrià, i alhora es mostraren en desacord amb el comentari que *Los Sitios* havia dedicat a la carta d'uns intel·lectuals catalans contraris al nomenament del bisbe Marcelo González com a coadjutor de la diòcesi de Barcelona. Els autors de la missiva reforçaren la seva exposició amb uns textos conciliars, que per a ells tenien «preeminencia sobre los principios del Movimiento». No cal dir que el director del diari del Movimiento no deixà passar l'ocasió per fer-hi la rèplica des de la fidelitat al règim.

Un nou incident particular motivà que, el 19 d'abril del mateix any, el governador civil informés el sotssecretari de la Governació de la carta que havia tramès al bisbe Jubany «saliendo al paso de ciertas imputaciones, totalmente inexactas, hechas con carácter general «a las Autoridades», por un sacerdote en el curso de un sermón pronunciado el pasado Domingo de Ramos». I afegia, alarmat: «existe cierta actitud en un importante sector del clero de esta diócesis, que si al menos por el momento no se traduce en una clara oposición del Régimen, aprovecha cualquier ocasión para desvirtuar el profundo sentido católico de nuestro Estado».

El 10 d'agost immediat s'enregistrà el tercer incident entre mossèn Joan Busquets i forces de l'agrupació de trànsit de la Guàrdia Civil. Els papers oficials afirmen que la parella de guàrdies, mentre prestava servei a la carretera RN II, «fue increpada en términos improcedentes por el sacerdote, quien conduciendo la furgoneta marca DKW, matrícula GE 56.184, propiedad de la Excm. Diputación Provincial, circulaba por dicha carretera». El governador civil i el governador militar, i

també el tinent coronel de la 131 Comandància de la Guàrdia Civil, aquest darrer sense notificar-ho al governador civil, escriviren al bisbe perquè adoptés mesures per tal d'evitar la repetició dels fets. En el fons de l'incident s'hi projectaven les tensions existents entre les forces d'ordre públic i els responsables de l'acció pastoral duta a terme en un indret conflictiu i marginat per l'administració com era la zona dels Albergues Provisionales.

L'any 1966 s'acabà amb una notícia de l'agència Cifra que fou publicada a la premsa de Barcelona: «Por primera vez, en doscientos cuarenta y tres años, el obispo de Gerona no invitó en la Navidad pasada al Ayuntamiento a asistir en corporación a la Misa del Gallo en la Catedral. Entre los ediles gerundenses existe sorpresa, pues no ha mediado explicación alguna». Per restituir el bon nom del prelat, el capítol de la catedral es va veure obligat a fer públic un comunicat en què expressava que la invitació «jamás en el transcurso de los años la ha cursado el Excmo. y Rdmo. Sr. Obispo, sino que siempre fue cosa del Cabildo Catedral» i explicà que «en diversas ocasiones, no se ha considerado necesaria una especial invitación, por tratarse de funciones y actos sobradamente notorios».

1968: Corpus, el català...

Després que s'escolés el 1967 sense incidents remarcables, arribem al 1968, en què la nova normativa feta pública pel bisbe Jubany sobre la celebració de la diada de Corpus –la processó d'aquesta jornada havia

Jubany amb Josep Pla i amb Carlos Robles Piquer, director general de Cultura Popular, l'any 1966

constituït l'escenificació pública del nacionalcatolicisme al so de la música militar i els cants litúrgics– va posar nerviós el governador militar de Girona, general Artero Soterias. El bisbe havia remarcat, en donar a conèixer les noves normes, que «será preciso que aparezca la íntima relación que existe entre la procesión y la celebración de la misa, de la cual aquella es prolongación. Y también será necesario que la procesión sea una manifestación auténtica y sincera de fe, tanto por parte de los que asistan a ella como de los que contemplen su paso por la calle».

El general Artero, l'endemà d'haver-les llegides al diari local, adreçà un ofici al bisbe per demanar-li «tenga a bien participarme si estima procedente que a dichos actos asistan Comisiones Militares de los Cuerpos de guarnición en esta Plaza». La resposta del bisbe no podia ser més intel·ligent: «Pláceme manifestarle que, como se hizo en años anteriores, ha sido cursada ya la invitación a las primeras autoridades locales y provinciales para asistir a la concelebración y procesión de la fiesta del Corpus Christi. Ya en estos últimos años se fijó la conveniencia de que los fieles asistieran a la procesión del Corpus, más bien formando el pueblo de Dios integrados en sus respectivas parroquias, que reunidos en asociaciones. Por ello creo que corresponde a V.E. determinar en concreto la manera cómo los Cuerpos de guarnición en esta Plaza puedan sumarse al pueblo fiel para rendir el homenaje de j^o y adoración a la Eucaristía, en la próxima festividad del Corpus».

El tema de la llengua catalana fou motiu de nous incidents el mateix any. El dia 11 de setembre, a la sortida d'una conferència pronunciada, a la Bisbal d'Empordà, per Francesc Vallverdú sobre «Pompeu Fabra i la llengua catalana en l'actualitat», aparegueren –en edificis de la població i en cotxes aparcats– pasquins referits a l'ensenyament de l'idioma de Catalunya. Per aquest motiu, el jutjat de la capital del Baix Empordà instruí diligències prèvies per tal de ser remeses al Jutjat Especial d'Ordre Públic, a fi de determinar la culpabilitat del rector de Palau-sator, mossèn Nicolau Moncunill, i de tres veïns de la Bisbal: Jordi Frigola, Pere Ribas i Enric Matarrodonna, seminarista el darrer, com a responsables de l'escampada.

L'altre afer fou protagonitzat pel capità general de la IV regió militar, Alfonso Pérez-Viñeta, que pressionà el governador civil de Girona i el ministeri d'Educació en contra d'un acord a què havien arribat els bisbes catalans i les autoritats del ministeri. El titular d'un comunicat del bisbat de Girona, que fou publicat a *Los Sitios* el 28 de novembre de 1968 i que deia: «El catecismo se enseñará en catalán en las escuelas nacionales de nuestra diócesis, si el párroco lo desea», motivà tota una correspondència entrebancadora bo i al·legant «un franco desagrado no sólo entre la población no catalana de Gerona, sino en gran número de personas de todas clases, cuyo medio de expansión normal es el catalán».

1969: Misses, pintures, homilia i full

Iniciat el 1969, després de la declaració de l'estat d'excepció, l'agència Cifra difongué una notícia que constituïa, de fet, una protesta perquè hom considerava escàs el nombre de misses en castellà que es deien a la catedral de Girona i a les altres esglésies de la ciutat. La queixa tendia a demostrar que el nombre d'immigrants no catalans era molt superior al de misses en llengua castellana. Val a dir que, a la catedral, totes les misses eren dites en català. En el conjunt de la ciutat –entre les anticipades i les dels dies festius– se celebraven 75 misses, 58 de les quals eren en català i 27 en castellà.

El 4 de febrer, un grup ultra entrà a l'església de Palau-sator i, a part d'apallissar el rector, Nicolau Moncunill, i el pintor Bosch Martí, embrutà i destruí les pintures que acabaven de ser realitzades a l'absis i que presentaven una visió no ortodoxa de la història religiosa, en la qual apareixien personatges contemporanis com Che Guevara, Fidel Castro i Camilo Torres. El bisbat lamentà i reprovà el fet violent, però la posició del bisbat fou també replicada per revistes integristes com *¿Qué pasa?*, que formularen acusacions en forma d'interrogants: «¿Quiénes, señores de la Curia de Gerona, son los verdaderos violentos, sino esos mismos que indignamente el pintor quería poner en los altares de Palau Sator, los prohombres de la Revolución Francesa hasta Fidel Castro? ¿Y quiénes hemos de sufrir la violencia de aguantarlo?».

Encara en ple estat d'excepció, els dies 21 i 28 de febrer i 7 de març, mossèn Modest Prats, rector de la parròquia pilot de Vista Alegre, de Girona, va predicar l'homilia corresponent a l'estació penitencial del dia i enfocà la figura de Jesús en sentit sempitern, la presència del qual es feia actual en els homes tancats a la presó, torturats, perseguits o acorralats per la por. En la del darrer dia especificà: «És Ell que continua la seva passió. Pot haver canviat la geografia –Jerusalem és ara Barcelona–, pot haver canviat la nomenclatura administrativa –el Pretori és ara comissaria–, el que no ha canviat és el sofrent, és el mateix baró de dolors». Per aquesta actuació, el Govern Civil li imposà una multa de 10.000 pessetes, justificada per l'autoritat civil pel fet d'haver-se expressat «al margen de su acción pastoral y con notorio menosprecio para los servidores de la Ley (...) induciendo a los oyentes a confusión y escándalo, en descrédito de la legalidad vigente». Després d'una comunicació verbal amb el bisbe Jubany, el governador civil deixà sense efecte la sanció, ja que considerà que n'hi havia prou amb les «sancions canòniques».

Un altre escrit de la *Hoja Parroquial*, aparegut el 27 d'abril, va ser objecte d'atenció especial i de reacció en contra del bisbat. Es titulava «Hoy, la Moreneta», i s'hi afirmava: «Nadie puede negar que nuestra región tiene unas

El general Emerio Felíu Oliver, governador militar de Girona, protagonista dels fets del Corpus de 1969.

características propias que la distinguen del resto de España. No sólo se trata de unas danzas populares o unas tradiciones más o menos respetables. La lengua, el derecho, la economía, el arte y sobre todo la mentalidad y la idiosincrasia hacen de nuestra tierra un país muy diferente de los que rodean sus fronteras». Al·ludia a la doctrina del Vaticà II sobre les realitats naturals: «La implantación forzada y violenta de una cultura extraña sobre un pueblo determinado sería un abuso del poder político o económico», i acabava demanant la intercessió de la «Señora de Cataluña que la defienda de todos sus enemigos espirituales y temporales». El 14 de maig, el Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 1, de Girona, s'adreçà al bisbe fent-li saber que havia estat obert sumari, en compliment d'exhortació del Jutjat d'Ordre Públic, i li demanava el nom i l'adreça de l'autor de l'article, així com l'autorització perquè pogués comparèixer a declarar davant el jutjat si es tractava d'un capellà. El bisbe hagué de salvar la situació manifestant que els articles eren confeccionats per un equip de capellans i que el bisbat era responsable de la publicació, en virtut de la Llei de premsa vigent. Així ningú no hagué d'anar a declarar i ningú no s'atreví a processar el bisbe.

1970: Articles qüestionats

El 7 de març de 1970, el setmanari *Presència* publicà un article de mossèn Josep Claparols, titulat «1.000 españoles subdesarrollados y Dios», en el qual recollia frases, captades en els ambients obrers on treballava pastoralment, sobre l'Església institució. El ministeri d'Informació i Turisme va considerar que l'article infringia

greument l'article 2 de la Llei de Premsa i multà el director de la revista amb 50.000 pessetes de penyora. La revista va recórrer la sanció i acompanyà a la documentació dos dictàmens que el bisbe Jubany havia ordenat a dos especialistes, per tal de dilucidar si l'escrit constituïa una crítica irrespectuosa a l'Església i si la situació presentada i les opinions aplegades per mossèn Claparols eren inexistents i atemptaven a la veritat objectiva dels fets. La penyora, tanmateix, fou confirmada pel consell de ministres el 1971, que rebutjà el doble dictamen que certificava el caràcter inofensiu de l'article i que negava el suposat atac a l'Església. En aquest cas, l'administració va voler ser més papista que el Papa per castigar el setmanari independent.

Arran del procés de Burgos, el Full Parroquial de Santa Maria de Vista Alegre, de Girona, publicà –el 6 de desembre de 1970– un escrit sota el títol de «Consciència i compromís», relatiu al consell de guerra contra membres d'ETA. Davant els esdeveniments tan greus com els que afectaven la vida d'uns homes, l'article indicava com una tasca necessària la d'informar-se «tan bé com sigui possible del que està passant», però alhora advertia que calia espavilar-se, ja que «no és fàcil, perquè la veritat se'n es camoteja fàcilment i es tergiversa des dels mitjans oficials d'informació». El Govern Civil considerà que el full contenia «informaciones tendenciosas» sobre la funció del ministeri d'Informació i Turisme i el remeté al fiscal de l'Audiència Provincial. L'afer no tingué, però, cap més transcendència.

Jubany amb els ministres Fraga Iribarne i Gual Villalbí, al parador d'Aiguablava, l'any 1966.

1971: Camilo Torres, protagonista

El setmanari *Olot-Misión*, òrgan de formació cristiana reconegut per la jerarquia, fou objecte de cinc expedients administratius entre 1970 i 1973. Quatre foren sobreseguts, però el referit a l'article «Camilo Torres, el capellà guerriller», que va ser publicat el 27 de març de 1971, significà una multa de 25.000 pessetes al seu director, mossèn Salvador Batalla, perquè el ministeri d'Informació i Turisme va entendre que havia infringit l'article 2 de la Llei de Premsa. Segons l'administració, el treball periodístic tendia a l'exaltació «de una figura cuya obra consiste en incitar a la lucha y subversión, justificando su necesidad».

1973: Homilia conflictiva

El darrer episodi de la sèrie correspon a l'etapa del bisbe Jubany, com a administrador apostòlic de la diòcesi. I connecta amb la repercussió que tingué a Girona l'enfrontament que s'enregistrà entre la policia i els vaguistes de l'empresa que construïa una nova central tèrmica a Sant Adrià de Besòs, violència que provocà la mort de l'obrer Manuel Fernández Márquez, de 27 anys.

Jubany, com a arquebisbe de Barcelona, signà una carta on prenia posició davant l'agressió desmesurada, tot recordant que la justícia era una condició ineludible per a la pau i que certes violències podrien ser evitades «si las reformas necesarias llegaran a tiempo».

A Girona, el 5 d'abril de 1973, dos dies després de l'enfrontament, es va fer una gran pintada que deia: «Franco asesino. Policía asesinos. Patronos asesinos». El mateix dia, dos estudiants de Barcelona foren detinguts a la Plaça de Catalunya de Girona, acusats de posar cartells relatiu a l'esdeveniment del Besòs. L'autoritat governativa els imposà 25.000 pessetes de penyora. El dia 7, en el decurs d'una representació d'Els Joglars al Teatre Municipal, es llançaren fulls volants que explicaven la mort de l'obrer i la detenció dels estudiants. L'endemà, en les homilies dominicals, es va llegir la carta del cardenal Jubany i es repetiren els comentaris de censura a la policia. Joaquim Domingo, vicari del Mercadal, parlà sense embuts: «Tots sabeu que dimarts passat a Barcelona va ser assassinat un obrer, i aquest fet no cal qualificar-lo d'una altra manera».

El sacerdot fou multat pel Govern Civil de Girona amb 25.000 pessetes, atès que l'autoritat considerà que havia infringit la Llei d'Ordre Públic. Com a conseqüència d'aquesta sanció, el 29 del mateix mes, el bisbat de Girona va fer pública una nota oficial en la qual manifestava que les autoritats civils no tenien jurisdicció per imposar sancions als capellans per infracció de la Llei d'Ordre Públic, quan exercien el ministeri de la predicació, i recordava que, d'acord amb el Concili, la predicació sacerdotal no s'havia de limitar a exposar la

Jubany amb el general Franco, el ministre Hurmendi i el bisbe de Sigüenza - Guadalajara, poc després de ser nomenat bisbe de Girona, l'any 1964.

paraula de Déu d'una manera abstracta, sinó aplicar-la a les circumstàncies concretes de la vida, i encara afirmava que no podia titllar-se d'actuació política que un bisbe o un capellà, en virtut de la seva missió pastoral, judiquessin sobre fets, situacions o obres de la societat civil des de la perspectiva de la fe.

El sancionat interposà un recurs contra la facultat de l'autoritat governativa i, segons ell, no pagà la multa. Al llibre de registre del Govern Civil, però, la sanció consta com a pagada.

Nou anticlericalisme i atacs al bisbe

Els conflictes reportats mostren la preocupació del nou clergat gironí per les llibertats bàsiques, la justícia social i el fet català, temes tots d'actualitat, que mobilitzaven molts altres sectors de la societat i que servien de «contestació» al règim. Aquesta actitud, que suposava a la dictadura la pèrdua d'un suport valuós, va generar un nou anticlericalisme de dretes, que es troba ben expressat en una carta a *Los Sitios*, adreçada al director de la *Hoja Parroquial*, en la qual l'autor –després de mostrar-se partidari d'apallissar els capellans que es passessin de la ratlla– escrivia: «*Le aseguro (...) que les están utilizando como disparadero para provocar un incendio que de todas formas si devora a alguien, Vds. serán los primeros. Porque vamos a ver: ¿quién les sacará, si llega esta ocasión –Dios no lo quiera–, las castañas del fuego? ¿Los que exponiendo sus vidas, tras durísimos años de lucha, con trincheras, sangre y*

mutilaciones –está muy pronto dicho– les salvamos en 1936? No, reverendo señor, no; a nosotros –lo decimos con harto dolor– nos están quitando Vds. las ganas de dar de nuevo la cara. ¿Les van a salvar los intelectuales o los agentes subversivos universitarios, los masones camuflados o las comisiones obreras? No le supongo tan ingenuo como para creérselo. Lo que podía y debía salvarles era su prestigio, y éste, de un tiempo acá, lo están tirando Vds. alegremente por la borda.»

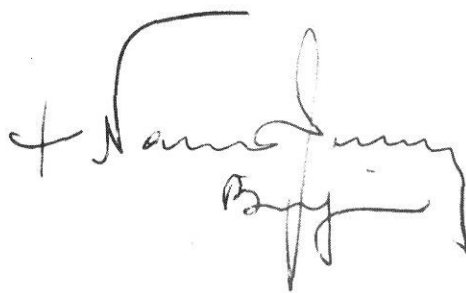
Tot i que el bisbe Jubany fou una persona prudent, gens extremista, dotada de prestigi dins l'episcopat espanyol, el seu pontificat gironí suscità odís i incomprensions notables. Per a les forces del règim, ell va ser el responsable de les tensions que produïren el trencament de molts anys de casament entre l'Espasa i la Creu. La protesta pública per haver-lo tolerat li fou expressada per l'exèrcit, el 5 de juny de 1969, arran de la processó del dia de Corpus, de manera sonada.

El diari *Los Sitios* anotà, l'endemà, que la festivitat havia estat celebrada amb gran brillantor i precisa que «*el obispo pronunció una homilía, primero en castellano y luego en catalán, refiriéndose a la Eucaristía y la realidad de su misterio, misterio que señaló era de unidad, de caridad y de fe*», però no digué res de la protesta que s'enregistrà al final de la processó, en un escenari teatral tan ben elegit com l'escalinata monumental de la catedral.

Es tractà d'una protesta premeditada que tingué com a protagonista principal el general Emerio Feliu Oliver, governador militar de Girona, d'origen mallorquí, que actuà en connivència amb Pérez-Viñeta, capità general de la IV regió. Feliu visità, la setmana anterior, el governador civil i li expressà la intenció de retirar-se de la missa si el bisbe emprava el català en la litúrgia, «*por considerarlo ofensivo a la presencia de las autoridades*». El governador li féu avinent que la situació seria incompresa i que era preferible que no assistís a la missa. Així es comportà, però s'incorporà, després, a la processó i va estar present a l'acte final de benedicció amb la custòdia.

Com a acte previ, el bisbe resà una oració en català. Immediatament, el general es retirà de la presidència d'autoritats, baixà tots els esglaons de l'escalinata fins a la plaça i ordenà la retirada de totes les forces militars «*a golpe de tambor batiente*». L'acte, presenciat per molts espectadors, fou una deserció espectacular que vulnerava els mateixos reglaments preceptius de la institució militar.

El setmanari *Presència* va voler deixar constància de l'episodi, però els responsables del ministeri d'Informació

Amb autoritats provincials i locals, en un acte celebrat a Palafrugell, l'any 1966.

«aconsellaren» que la pàgina on se'n parlava, i es demanaven explicacions, fos impresa de bell nou amb un altre text. La resposta, tanmateix, arribà, el mes d'agost, per mitjà de la revista *Fuerza Nueva*, on el prelat era víctima d'un atac frontal, acusat de no saber mantenir la disciplina ni l'ortodòxia tradicionals:

«No está todavía muy lejos la festividad del Corpus –recordava–, en que un gesto viril de unos patriotas tuvo que dar un alerta visible ante toda la población, ante el que ha permitido que en la «Hoja Dominical» se injuriara gravísimamente al Ejército». El reportatge de Jaime Tarragó reportava «tres aspectos que documentalmente no se pueden discutir y que demuestran hasta la saciedad cómo el progresismo está carcomiendo sistemáticamente las mismas raíces de la fe, de la moralidad, de la convivencia política». Es referia als comentaris de mossèn Modest Prats sobre l'encíclica *Humanae Vitae*, a l'article de mossèn Raimon Bonal citat abans i a les pintures de Palau-sator.

La conclusió integrista era: «Todo esto viene a demostrar que la sola presencia de un obispo catalán no basta para que ni la ortodoxia ni la disciplina quede asegurada. Hoy, en Gerona, en todos los ambientes, se recuerda con simpatía la figura del Obispo Cartañá, con dotes de gobierno muy superiores a la forma en que actualmente se tipifican algunos obispos que quieren presentarse como europeos, comensales del Episcopado Holandés y aspirantes a púrpuras cardenalcias y sedes metropolitanas».

L'escrit de *Fuerza Nueva*, tanmateix, anava més enllà: «La campaña «Volem bisbes catalans» en la carne viva de

Gerona tiene sus quiebras. La calidad de los obispos no se mide por la pureza de su sangre ni por las dimensiones craneanas. Es problema de celo, de caridad y de verdadera santidad. También, en primer lugar, de oración (...) Y esto, por lo visto, no se aprende fácilmente».

Tant els fets del dia de Corpus com l'article de Jaime Tarragó incidiren en l'ànima del bisbe Jubany i no pogueren deixar-lo indiferent. No obstant això, cal remarcar la prudència amb què ho aguantà.

El director de *Presència*, el 14 de juny, havia informat el bisbe sobre la supressió del text que el setmanari dedicava al comportament del general, i li expressava: «Esperem que els qui, com Vostè, n'han resultat directament afectats i no estan subjectes, d'altra banda, a les nostres limitacions, pronunciïn d'una manera pública i decidida aquella paraula aclaridora que els fets exigeixen i la consciència cristiana del poble necessita».

Jubany, el mateix dia, respongué a Narcís-Jordi Aragó: «He llegit atentament la suggerència que V. em fa (...) No dubti que serà objecte de la més atenta consideració». Però el bisbe no es pronuncià més sobre el cas, i hagué d'acceptar les excuses a què va recórrer el general –unes necessitats fisiològiques– per explicar-li la motivació del seu comportament.

Tot amb tot, les coses –des d'aquell moment– no foren pas com abans. Ho varen notar els assistents que, el dia 29 d'octubre d'aquell mateix any, acudiren a l'ofici solemne del dia del patró de la ciutat. El bisbe va interrompre la concelebració quan la banda militar tocava l'*Himno nacional* a l'hora de la consagració. Un cop fet el silenci, la missa prosseguí sense cap més interrupció fins al final. El gest va fer efecte, i l'any següent, la banda militar ja no acudí a l'acte.

Posteriorment, quan Jubany fou arquebisbe i cardenal de Barcelona, va ser més atrevit i plantà cara a l'autoritat civil, com ho demostra la nota de 1973 relativa a l'homilia sobre l'actuació de la policia en els fets del Besòs. Des d'una posició més alta en la jerarquia eclesial, és evident que adoptà una posició també més compromesa enfront dels problemes que afectaven les relacions Església-Estat.

Josep Clara és historiador.

Fonts

- La bibliografia sobre el tema és aplegada en els nostres treballs «Conflictes Església-Estat al bisbat de Girona (1965-1975)», dins *L'època franquista*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1989, pàg. 85-107, i «Contra l'ensenyament del catecisme en català. Una actitud del capità general de la IV regió militar l'any 1968», dins *I Congrés d'Història de l'Església Catalana*. Solsona, 1993, pàg. 301-308. Hi hem afegit dades inèdites noves procedents de l'Arxiu del Govern Civil i Diocesà.